

NAMN ATT MINNAS:

GUNNAR LANGE

Såsom för något halvår sedan på ledande plats i denna tidskrift framhållits, har rättänkande personer råkat i den paradoxala situationen att finna sig önska ett status quo på utrikesministerposten i Sverige. Medan man i början av efterkrigsperioden och långt fram mot mitten av 50-talet sade sig att varje förändring måste vara en förändring till det bättre har man nu sjunkit så djupt i resignation att man snarare är benägen att anse motsatsen. Denna följd av den socialdemokratiska utnämningsspolitiken framför allt på det diplomatiska området har fått en kraftig psykologisk förstärkning genom ett rykte, som nyligen emanerat från säkraste källa och enligt uppgift redan hunnit sprida en förlamande skräckstämning inom Kongl. Kabinettet för den Utrikes Brevväxlingen. Detta rykte går ut på att om — mot all förmodan — den nytre åldringen hr Undén, vår i särklass outslitligaste statsman, skulle komma på idén att avgå, till hans efterträdare skulle vara designerad — statsrådet Gunnar Lange.

I likhet med ett par av sina partivänner har Gunnar Lange ett betänkligt ärfvtligt påbrå. Han är nämligen son till ett kansliråd från Mörby och sålunda nästan lika illa ställd som på sin tid salig Vougt, vilkens far var kansliråd från Djursholm.

Lange, som är född 1909 och blev fil. kand. vid Stockholms Högskola i

början av 30-talet, skyndade emellertid raskt nog att rentvå sitt namn genom att inträda i Clarté. Där blev han vid sidan av bl. a. Leif Björk en av de mest verksamma krafterna och utvecklade en högljudd revolutionär vältalighet, som kom grannarna i den fridsamma villastaden att känna marken gunga under sina fötter. Men historien har sin ironi: av de bägge samhällsomstörtarna har Leif Björk blivit byråchef i socialstyrelsen medan Gunnar Lange år 1954 i egenskap av nyutnämnt statsråd svor en dyr ed att med liv och blod försvara det konungsliga väldet.

Det började med att Lange i mitten av 30-talet blev amanuens i jordbruksnämnden och samtidigt fick anställning som statistiskt biträde åt Per Edvin Sköld. Den tjurige jordbruksministern tog honom under sitt beskydd och därmed var — som någon skämtare uttryckt det — hans lycka som kohandlare gjord. Efter en licentiat 1941 och agrarstudier vid ett amerikanskt universitet blev han 1943 byråchef i livsmedelskommissionen och tre år senare statssekreterare i jordbruksdepartementet. När Sköld efter ytterligare något år lämnade jordbruket för att bli s. k. ekonomisk samordningsminister följde Lange honom och fick alltså den angenäma uppgiften att vara statssekreterare utan departement. Denna lycka blev dock kortvarig, ty då Sköld år 1949 lät förstå sig att överta finansdepartementet

efter den förolyckade David Hall kallade han snart nog på sin protegé Lange. I fyra år fick denne slita som statssekreterare i finansdepartementet innan han år 1954 befanns ha tjänat nog länge för Rakel och upphöjdes till statsråd och chef för civildepartementet. Ett drygt år senare blev han handelsminister. Men då hade han redan i två år befunnit sig på ärones tinnar i egenskap av ordförande i Svenska Fotbollsförbundet.

Såsom statsråd lyckades han till en början knappast skörda några lagrar. Första gången han mer allmänt lät tala om sig var i samband med hans och hans stallbroder Torsten Nilssons famösa skärgårdskryssningar med kustflottans nya inspektionsbåt. Från officiöst håll hävdades att fartyget i fråga endast användes för att transportera de bägge regeringsledamöterna till brådsökande konferenser på högsta nivå. Till detta genmälades att man väl kunde förstå att båten användes för resor från Utö — där de två statsråden hade sitt sommarnöje — till Stockholm, men att det inte var fullt lika klart varför den behövde användas i motsatt riktning. Denna dvärgalåt bragtes dock till tystnad, sedan någon påpekade att hrr Nilsson och Lange kunde åberopa kända internationella förebilder för sitt handlande. En naturskön omgivning, dominerad av vattendrag, har sedan urminnes tid ansetts gynnsam för särskilt viktiga konferenser. Nära till hands liggande jämförelser var, framhölls det, tsar Nikolaus' och kejsar Wilhelm's möte i Björkviks skärgård för att inte tala om kejsar Napoleons och tsar Alexanders möte på en flotte i floden Memel.

Nästa gång hr Lange påkallade offentlig uppmärksamhet var när härom året ett kompetensgräl utbröt mellan två departement, av vilka hr Lange

är chef för det ena. Grälet gällde en i sak så viktig angelägenhet som atomfrågans handläggning, med påföljd att den tekniska forskningsverksamheten på området under någon tid höll på att alldeles äventyras. Upphovet till grälet var enligt allmän uppfattning att söka i det konstitutiva drag av beskäftighet, som är en av Langes mest karakteristiska egenskaper.

Men om man drar en skiljelinje efter denna absurda episod och söker bortse från vad dessförinnan var, kan det inte förnekas att hr Lange lyckats förskaffa sig en viss position. Den starka och enhälliga misstro, med vilken han allt sedan sin ankomst till handelsdepartementet omfattats av det svenska näringslivet har visserligen inte övervunnits, men dock betydligt mildrats genom det obestriddigen skickliga sätt på vilket han under höstens lopp skött förhandlingarna i frihandelsfrågan. Han har dock lyckats åvägabrinda ett mått av enighet mellan tre så disparata element som regeringskretsen, exportindustrin och LO — inte minst beaktansvärt ur den synpunkten att han inom LO tidigare betraktats med väl så stor olust som inom näringslivet. Under de ur frihandelsfrågans synpunkt särskilt upprörda månaderna oktober och november visade han sig inte bara handlingskraftig utan vann också sympati genom att uppträda sakligt och modest och undvika att politisera sin verksamhet utöver vad han var tvungen till i egenskap av ledamot av regeringen Erlander.

Mot denna bakgrund finns det skäl att framhålla, att det angrepp som den annars så balanserade Bertil Ohlin under höstriksdagen riktade mot Gunnar Lange, var obefogat. Man får nog kalla det upp-och-nedvända världsen, när hr Lange beskylls för bristande vilja att ge riksdagen informationer i frihandelsfrågan. Det skulle snarare

finnas skäl att tala om riksdagens bristande vilja att ta emot informationer i denna fråga. Sverige och Europa-marknaden är ett svårt och obehagligt och ansvarsfullt och för hela vår framtid avgörande ämne, som de svenska riksdagsmännen instinktivt skyggar för och i det längsta söker undvika. Det lämpar sig inte för den sortens orationer, man vanligen hör i Sveriges riksdag. Kanske är det därför, om också inte bara därför, Lange har så dåligt gehör i riksdagskretsar.

Gunnar Lange har — vilket redan i och för sig måste väcka undran och betänkligheter inte bara bland hans partivänner utan bland svenska politiker i gemen — blivit påtagligt intresserad och road, ja man kan nästan våga säga allvarligt gripen av den in-

ternationella verksamhetsfären. Han betraktas nog också som socialdemokratins främste expert på internationellt ekonomiskt samarbete och är säkerligen på detta område i mycket hög grad bestämmande inom regeringen — man må sedan tycka, eller icke, att det är handelsministerns uppgift att vara handelspolitikens chef; det är tänkbart att man på sina håll inom UD har en annan uppfattning. Men under alla förhållanden måste det sägas vara en vinning att Gunnar Lange lärt sig de internationella förhandlingarnas teknik och skaffat sig en överblick över i varje fall det europeiska ekonomiska fältet. Han skulle säkert kunna bli en utmärkt ambassadör hos OEEC.

Varför då inte en utmärkt utrikesminister? En om möjligt ändå bättre efterträdare till hr Undén? Vadan

oron inom utrikesdepartementet inför ryktet om hr Langes tilltänkta upphöjelse? Helt enkelt därför att han såvitt man kan döma saknar varje tillstymmelse till utrikespolitisk åskådning, eller varför inte vara djärv nog att tala om utrikespolitisk övertygelse, helt enkelt därför att han är ännu mer av en relativist på det utrikespolitiska området än hr Undén, kort sagt en ren opportunist.

Gunnar Lange har som fackminister visat en oväntad handfasthet och skicklighet. Den sammanhänger helt säkert med att han har en man höll på att säga medfödd administrativ talang, som på ett för honom förmånligt sätt kombinerats med politisk strebertum. Han är inbegreppet av en politisk ämbetsman — från början utan verkligt politiskt intresse och

alltjämt utan verklig förankring i partiet, en man som precis som sin pappa skulle blivit kansliråd om han inte funnit det fördelaktigare att bli statsråd. Den form av affektation med vilken han agerar underklass imponerar i varje fall inte på tvättakta socialdemokrater — de tycker att han spelar apa när han vill verka proletär.

Det finns ett slags principlöshet i Gunnar Langes milt talat oregelbundna fysiologi, som på ett symboliskt sätt tycks präglats hans väsen i många sammanhang och som skulle vara ödesdigert hos en utrikesminister. Man får därför hoppas att han måtte fortsätta sin av naturen utstakade bana som en kapabel andraplansfigur inom svensk socialdemokrati och följaktligen ju förr dess hellre hamna som generaldirektör.

G. U.